

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Postboks 8112 Dep
0032 OSLO

Politidirektoratet

Deres referanse:
21/4396-1

Vår referanse:
21/98399 - 21

Dato:
07.12.2021

Politidirektoratets hørings svar - forslag om endringer i sameloven (samelovens språkregler)

Innledning

Politidirektoratet viser til Kommunal- og moderniseringsdepartementets høringsbrev 13. august 2021. Politidirektoratet fikk utsatt høringsfrist til 28. november 2021. Vi beklager at vi har oversett den utsatte fristen, og håper våre høringsinnspill allikevel vil bli tatt i betraktning.

Politidirektoratet har forelagt høringen for samtlige politidistrikt, Kripes, Økokrim og Utrykningspolitiet. Vi har mottatt innspill fra Finnmark politidistrikt.

Høringen gjelder forslag til endringer i samelovens språkregler. Departementet ønsker å legge til rette for at flere kommuner blir med i samisk språkområde. I høringsbrevet bes Politidirektoratet særlig om å gi innspill på hvilke økte kostnader politiet vil kunne få til tolk og oversettelser, når en ny kommune innlemmes i språkområdet.

Politidirektoratet er generelt positivt til de foreslåtte endringene og formålet om å legge til rette for at den samiske befolkningen kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsnivå. Kostnadene forslaget vil kunne medføre, lar seg vanskelig anslå uten nærmere beregninger, men vil utvilsomt være betydelige. Som en overordnet kommentar, vil Politidirektoratet derfor understreke viktigheten av at forvaltningsorganene endringene får virkning for tilføres nødvendige ressurser for å kunne gjennomføre regelendringene i tråd med intensjonen.

Kort om høringen

Innlemmelse i samisk språkområde

Departementet foreslår en ordning der kommunene deles i tre kategorier, med differensiert rettighetsnivå for samiskspråklige: Språkutviklingskommuner, språkvitaliseringskommuner og bykommuner med særlig ansvar for samiske språk. Kommunene må selv søke Kommunal- og moderniseringsdepartementet om å innlemmes i språkområdet og innlemmelse av en ny kommune krever forskriftendring.

Politidirektoratet

Innlemmelse i språkområdet for samisk språk gir den enkelte språklige rettigheter i møte offentlige organer. For politi, påtale og rettsvesen omfatter dette bl.a.:

- en rett til å få skjemaer og kunngjøringer fra *lokale* og *regionale* organ på samisk og norsk
- rett til svar på samisk ved skriftlige og muntlige henvendelser til *lokale* offentlig organer, og skriftlig svar på samisk ved skriftlig henvendelse til *regionale* offentlig organ
- rett til å henvende seg til domstolen på samisk både muntlig og skriftlig og benytte samisk språk under den skriftlige og muntlige rettsprosessen og -forhandlingene.

Det gjelder også et krav til oversettelse av lover og forskrifter av særlig interesse for hele eller deler av den samiske befolkningen.

Generelle betraktninger om samiskspråklig kompetanse og kulturforståelse i politiet

Utfordringer

I Sametingets strategier for samiske språk fra 2018 er utfordringene for politi og påtaleenheten godt beskrevet i punkt 3.4:

"Kunnskap om samiske språk, kultur og samfunnsforhold i justissektoren er nødvendig for samers rettsikkerhet. Det er stor mangel på samiskspråklig politi i de fleste kommuner, det finnes få jurister og dommere med samisk språk- og kulturkompetanse, og det er svært begrenset mulighet til bruk av samiske språk i kriminalomsorgen. Det vil derfor være et stort behov for rekruttering av fagpersonell med samisk språk og kulturkompetanse til justissektoren. Det bør gjøres en større innsats for å rekruttere til politihøgskolen og til jusstudier, og det bør vurderes innføring av samiske kvoter og stipendordninger. Samtidig vil det være viktig at utdanningsinstitusjonene innlemmer den samiske dimensjonen i utdanningene. Det vil også være viktig å styrke språk- og kulturkompetansen i både nødmeldetjenesten, meldingsmottaket for hendelser og nye saker, og innenfor kriminalomsorgen. Behovet for tolk innenfor justissektoren er stort, både ved politiavhør og særlig i møte med domstolene. Samisktalende opplever møte med domstolene som lite tilfredsstillende. Det er både mangel på mulighet til bruk av samiske språk, og manglende tilrettelegging for bruk av tolk. Brukere opplever at de under avhør, eller i rettsaker ikke får tilbud om simultantolkning, og derfor må avgi forklaring bruddvis. Dette vanskeliggjør en sammenhengende forklaring, og fører til en svært vanskelig situasjon for alle parter. Dette er ikke tilfredsstillende, og kan være en fare for den enkeltes rettsikkerhet. Standardfraser i domstolene, slik som avgivelse av forsikring om sannferdig vitnesbyrd, bør oversettes til de samiske språkene og gjøres kjent i alle domstoler. Standard fraser brukt i politiet bør også oversettes og gjøres kjent i alle politidistrikt."

Situasjonen per i dag

Som Sametinget beskriver, har Politiet har per i dag lite generell informasjon nasjonalt på de tre samiske språkene. Det har vært noen kampanjer i etaten, der konkrete rapporter o.l. har blitt oversatt til nordsamisk, men det er ingen rutiner for dette. Sakssystemet som politiet benytter åpner for bruk av samiske brevmalen, og det er i utviklingen av nettsidene lagt til rette for å kunne ta i bruk samisk språkversjon. Vi mangler imidlertid kompetansen til å utforme innholdet på samisk internt, og er avhengige av bruk av tolketjenester.

Kompetansebehovet og -tilgangen er en utfordring. Politiet har samiskspråklig kompetanse i Finnmark, men denne er ikke større enn behovet lokalt og ikke rustet opp til å bidra nasjonalt.

Rammeavtalen politiet har på tolketjenester dekker oppmøtetolk og fjerntolkning og alle språk er inkludert, herunder samisk. Vi har tre leverandører innenfor tolketjenester. I tillegg kjøpes

noen tolketjenester utenfor rammeavtalene, av ulike årsaker. Derfor er statistikken noe fragmentarisk. Tall fra kvartalsrapport fra rammeavtaleleverandørene pr. 10. september 2021 viser et begrenset antall oppdrag inneværende år: Totalt fire bestilte oppdrag på samisk, hvorav ett ble kansellert.

Språktjenesten på KRIPOS er primært internasjonalt rettet, men skal også ha samiskspråklig kompetanse. Språktjenesten skal nedskaleres, og legger til grunn at de vil ha begrenset kapasitet til å bistå etaten fremover, og da prioritere rene oversettelsestjenester, mot betaling.

Satsingsområder

Manglende ressurser med samisk språk- og kulturkompetanse er en generell utfordring for politi og påtalemyndighet, som vi arbeider for å løse i et større perspektiv. Språk- og kulturkompetanse er viktig for å bygge tilliten til politiets tjenesteapparat i den samiske befolkningen. Det er per i dag få politiansatte med samiskspråklig bakgrunn og kompetanse, og vi har utfordringer med å rekruttere.

I politiets Plan for mangfold, dialog og tillit, som er tilknyttet ny forebyggingsstrategi, er det å heve kunnskap og kompetanse om samisk språk og kultur en egen bestanddel. I forbindelse med planen gjennomførte Politidirektoratet et innspillsmøte med samiske kompetansemiljøer 15. november 2021. I tillegg til ren språkkompetanse, trakk kompetansemiljøene fram nødvendigheten av kunnskap hos medarbeidere rundt kultur, tradisjoner, historie og næringsvirksomhet, samt bevissthet rundt fordommer. De understreket at det er viktig å ivareta bredden i det samiske perspektivet og favne også det lulesamiske og sørsamiske – ikke kun det nordsamiske. Samtidig gjelder det å innse bredden i samisk kultur: Samer er forskjellige, på samme måte som etniske nordmenn er forskjellige. Det er heller ikke tilstrekkelig at kompetansen tilknyttet samisk språk og kulturforståelse er begrenset til politidistriktene i nord. Samiskspråklige bor i hele Norge, slik departementets forslag om utvidelsene av det samiske språkområdet også illustrerer.

Prioritering av tjenester

Politiet er i gang med en "brukerreise", hvor det er et mål å kartlegge hvilke forventninger politiet skal levere på. Politiets tjenester treffer brukerne bredt. At tjenestene er tilgjengelige for brukerne, blant annet gjennom tilpasset språk, er viktig. Karakterene på tjenestene politiet yter og utfører varierer også stort: På den ene siden har vi ulike selvbetjeningstjenester på politiets hjemmesider, som f.eks. søknader om pass, politiattest og våpentillatelse. På den andre siden har vi situasjonene der borgerne kommer i kontakt med politiet i forbindelse med mulige lovbrudd – ved anmeldelser, avhør, pågripelser osv. I alle disse situasjonene vil det å kunne få og gi informasjon på eget språk være viktig – i førstnevnte tilfeller kanskje primært av praktiske hensyn – i sistnevnte som et behov i en sårbar situasjon. I møtet med Politidirektoratet trakk de samiske kompetansemiljøene også frem eksempler på at mangel på kunnskap om samiske navn, stedsnavn, ord og uttrykk kunne skape forvirring og misforståelser i akutte situasjoner. Med en begrenset tilgang på språkressurser, mener Politidirektoratet at det er viktig å gjøre en realistisk vektning av ambisjonsnivå opp mot både rettssikkerhet og kost-/nyttebetraktninger, slik at de tjenestene som er viktigst for brukerne prioriteres høyest.

Det er videre viktig at det gjøres kloke vurderinger av på hvilket nivå tiltak skal iverksettes. Det kan være nødvendig at tiltak iverksettes sentralt, for å få effekt lokalt, f.eks. at informasjon og selvbetjeningstjenester på samiske språk utvikles sentralt, for så å brukes lokalt.

Politiet som etat bør tilby en noenlunde lik tjeneste til de som har et definert behov, uavhengig av hvilken kommune i landet de bor i. Den samiske befolkningen bor ikke kun i kommuner som ønsker å definere seg som samiske.

Finnmark politidistrikt har gitt innspill om at det etter deres erfaring er vanskelig å differensiere språktilbud mellom kommuner. Politidistriktet forholder seg til *hele* Finnmark som et samisk politidistrikt, selv om det bare er fem av kommunene inngår i det samiske språkområdet etter dagens ordning. Mange tjenester utføres på tvers av distrikter. Selv om tjenester tilbys lokalt til folk der de bor, er utførelsen av disse ikke direkte forankret i hver enkelt kommune. Ulik kompetanse settes sammen og brukes på tvers av distriktet, og store deler av personellet jobber regelmessig i saker som har involverte i ulike kommuner. Det vil være krevende å skulle håndtere ulike regelverk på tvers av kommuner. Lovgivningen bør reflektere disse forholdene for regionale og statlige organer slik at tjenestetilbudet ikke avgrenses til kommuner som stiller eksplisitte krav til seg selv.

Politidirektoratet ser klar en utfordring i at tilgangen på samiskspråklig kompetanse er begrenset på tvers i offentlig forvaltning. Direktoratet vil derfor oppfordre departementet til å se på mulighetene for å allokere ressurser sentralt, som den offentlige forvaltningen kan dele på, fremfor at hvert enkelt forvaltningsorgan skal berge for seg selv og alle kjempe om de samme begrensede ressursene.

Som Finnmark politidistrikt trekker frem, ser Politidirektoratet det som hensiktsmessig å tenke løsninger for hele etaten ved å lage robuste språk-, oversettings- og tolketjenester som er profesjonelle, stedsuavhengige, med forutsigbar tilgjengelighet for brukerne i hele landet, fremfor at det enkelte politidistrikt eller særorgan skal løse dette selv. Aktiv bruk av fjernmøter fra en felles tjeneste vil kunne sikre tilgjengelighet, fleksibilitet og et likere tjenestetilbud for samiske brukere over hele landet. Det vil også gjøre det lettere å dimensjonere tjenesten på en måte som samsvarer med behovet og samtidig utnytter de ressursene som er tilgjengelige.

Rekruttering

Et av fokusområdene i planen for mangfold, dialog og tillit, er tiltak tilknyttet rekruttering. De samiske kompetansemiljøene understreket behovet for mer samisktalende politi, og tok til orde for at dette skulle søkes oppnådd gjennom rekruttering og en desentralisert politiutdanning, f.eks. lagt til en samisk utdanningsinstitusjon. Politiet erfarer at det er vanskelig å rekruttere fra den samiske befolkningen, grunnet en nedarvet skepsis til staten og myndighetene etter tidligere tiders diskriminering, marginalisering og hets. Mange med samisk bakgrunn kan også oppleve en form for krysspress dersom de søker seg inn i tjenester som representerer myndighetene/staten. Å synliggjøre de medarbeiderne og lederne politiet allerede *har* med samisk bakgrunn kan i denne sammenhengen ha en positiv effekt på rekrutteringen.

Tall fra opptaksrapporten til Politihøgskolen (som årlig sendes ut til alle studentene) illustrerer utfordringen med å rekruttere studenter. Opptaksrapporten for 2020 viste at kun 2 % av studentene som svarte hadde samisk bakgrunn. Politihøgskolen jobber nå med ulike tiltak for å bedre rekrutteringen.

Kommentarer til enkelte av de konkrete forslagene

Valgfrihet i språktilbudet for bykommuner med særlig ansvar for samiske språk

Narvik, Alta, Tromsø, Bodø, Trondheim og Oslo vurderes som aktuelle bykommuner med særlig ansvar for samiske språk. Departementet mener kommunene skal ha en viss valgfrihet i

hvilket eller hvilke samiske språk den skal tilby tjenester på. Departementet foreslår to ulike løsninger og ber om innspill fra høringsinstansene:

- Alternativ 1: Bykommunene skal kunne velge fritt om rett til svar på samisk skal gjelde i kommunen eller ikke; om det skal gjelde både skriftlige og muntlige svar; hvordan svar skal gis; og på hvilket eller hvilke samiske språk.
- Alternativ 2: Rett til muntlig svar skal gjelde innenfor noen nærmere bestemte områder av kommunens tjenestetilbud. Kommunene pålegges å vurdere hvilke.

Politidirektoratet støtter departementets vurdering av at det er viktig med en valgfrihet for bykommunene, i og at disse vil kunne ha både sørsamisk, lulesamisk og nordsamiske språkbrukere blant sine innbyggere, som samtidig vil være få, sett opp mot det totale innbyggertallet i kommunen. Dette vil gjøre det lettere å legge til rette for et målrettet tilbud tilpasset lokale forhold, hvor innsatsen kan prioriteres mellom ulike tjenester og tilpasses tilgangen på kompetanse. Vi er enige i at det bør være et skille mellom nye og "gamle" språkforvaltningskommuner når det gjelder krav til muntlig svar, gjennom pålegg for de "gamle" og etter kommunens avgjørelse for de "nye".

Politidirektoratet er videre positivt til forslaget om at bestemte landsomfattende organer skal kunne svare på hhv. nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk når organet får henvendelser på ett av de ulike samiske språk.

Tolketjenester og oversettelser

Tolkeloven skal etter planen tre i kraft i 2022. Samelovens regler om rett til å snakke samisk vil utløse et krav for det offentlige til å bruke tolk dersom det er nødvendig for at samiskspråklige kan benytte samisk i sin kommunikasjon med organet. I tolkeloven § 6 lovfestes et krav om at offentlige organer skal bruke tolk når det følger av lov, og i § 7 et krav om bruk av kvalifisert tolk, dersom dette er nødvendig for å ivareta hensynet til rettssikkerhet eller for å yte forsvarlig hjelp og tjeneste. Politidirektoratet mener forslagene er viktige forutsetninger for å levere likeverdige tjenester til alle borgerne, uavhengig av morsmål.

Tolkesituasjonene i politiet er ofte utfordrende, da de kan være preget av tidspress og krisehåndtering, og samtidig er underlagt særlige krav til konfidensialitet og sikkerhet. Kombinert med etterlevelse av kravene om bruk av tolk, vil det fortsatt være nødvendig med en pragmatisk tilnærming fra politiansatte til kommunikasjon i enhver akutt situasjon der språkproblemer (på samisk så vel som alle andre språk) oppstår.

Når det gjelder lover og forskrifter som skal oversettes til samisk, er vi enige i departementets forslag om at det er det ansvarlige departementet som skal påse dette. For kunngjøringer og skjema foreslås det at det er det offentlige organet som har utarbeidet dokumentet eller løsningen, som har ansvar for oversettelsen. Dette er vi også enige i. Vi mener videre at det er viktig at departementet foreslår å inkludere selvbetjeningsløsninger i bestemmelsen, som på sikt vil ta over for skjemaene.

Oppsplitting av gjeldende samelov § 3-4

Politidirektoratet har ingen innvendinger til oppsplittingen av gjeldende samelov § 3-4 i tre egne bestemmelser om henholdsvis domstoler, politi og påtalemyndighet og kriminalomsorgen, friomsorgen og konfliktrådene. Endringen har etter hva vi forstår kun pedagogisk betydning og innebærer ingen materielle endringer.

Samisk som rettsspråk

Politidirektoratet støtter Justis- og beredskapsdepartementet i deres uttalelse om at det

igangsatte arbeidet med utvikling av samisk som rettspråk er en forutsetning for å sikre at rettsikkerheten blir godt ivaretatt i områder hvor publikum har rett til å kommunisere med myndighetene på samisk, og at dette arbeidet bør gis prioritet.

Kvalifikasjonskrav og rett til utdanningspermisjon

Som flere andre av høringsinstansene støtter Politidirektoratet departementets forslag om å innføre en ny lovbestemmelse som presiserer adgangen til å stille samiske språkkunnskaper som ønskede eller nødvendige kvalifikasjoner ved ansettelse til stillinger i offentlige organ, der kvalifikasjonskravet er saklig begrunnet. Vi støtter også forslaget om å lovfeste at ansatte i offentlige organer med behov for samiskkunnskap skal ha rett til permisjon med lønn for å skaffe seg kunnskap i samisk, forutsatt at det avsettes ressurser til dette.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Å få tak i nødvendig språkkompetanse på de tre samiske språkene gjennom rekruttering eller kjøp av tjenester vil medføre økte kostnader. Disse lar seg, som skrevet innledningsvis, vanskelig anslå uten nærmere beregninger. Som gjennomgangen av dagens utfordringer ovenfor illustrerer, vil nødvendige tiltak som følge av forslagene sannsynligvis være omfattende og kostbare. Dersom forslaget vedtas, er det viktig at departementet utreder ressursbehov endringene gir og sørger for at de omfattede organene mottar disse.

Med vennlig hilsen

Kristine Langkaas
seksjonssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.